אין בו משום אסופי א) משלטי הדמיה אין בו משום אסופי שייף משחא ומלא כוחלא ב) רמי חומרי תלי פיתקא ותלי קמיעא אין בו משום אסופי תלי בדיקלי אי מטיא ליה חיה יש בו משום אסופי אם לאו אין בו משום אסופי זרדתא סמיכא למתא יש בו משום אסופי ואם לאו אין בו משום אסופי בי כנישתא ג) סמיכתא למתא ושכיחי ביה רבים אין בו משום אסופי ואם לאו יש בו משום אסופי אמר אמימר האי פירא דסופלי יש בו משום אסופי חריפתא דנהרא אין בו משום אסופי פשרי יש בו משום אסופי צידי רשות הרבים אין בו משום אסופי רשות הרבים יש בו משום אסופי אמר רבא ובשני רעבון אין בו משום אסופי הא דרבא אהייא אילימא ארשות הרבים איידי דשני רעבון קטלא ליה ואלא אצידי רשות הרבים מאי איריא שני רעבון אפילו בלא שני רעבון אלא כי אתמר דרבא אהא דאמר רב יהודה אמר רבי אבא אמר רבי יהודה בר זבדי אמר רב [א] כל ד) זמן שבשוק אביו ואמו נאמנים עליו נאסף מן השוק אין נאמנים עליו מאי טעמא אמר רבא הואיל ויצא עליו שם אסופי ואמר רבא [ב] ובשני רעבון אע"פ שנאסף מן השוק אביו ואמו נאמנים עליו אמר רב חסדא °שלשה נאמנים לאלתר אלו הן אסופי חיה ופוטרת חברותיה אסופי הא דאמרן חיה דתניא [ג] חיה נאמנת לומר זה יצא ראשון וזה יצא שני במה דברים אמורים שלא יצתה וחזרה אבל יצתה וחזרה אינה נאמנת רבי אליעזר אומר הוחזקה על עומדה נאמנת ואם לאו אינה נאמנת מאי בינייהו איכא בינייהו דאהדר אפה פוטרת חברותיה מאי היא ה) דתנן [ד] שלש נשים שהיו ישנות במטה אחת ונמצא דם תחת אחת מהן כולן טמאות בדקה אחת מהן ונמצאת טמאה היא טמאה וכולן טהורות אמר רב חסדא ו) שבדקה עצמה כשיעור ווסת תנו רבנן [ה] נאמנת חיה לומר זה כהן וזה לוי זה נתין וזה ממזר במה דברים אמורים שלא קרא ז) עליה שם ערער אבל קרא עליה ערער אינה נאמנת ערער דמאי אילימא ערער חד ח) והאמר רבי יוחנן אין ערער פחות משנים אלא ערער תרי ואיבעית אימא [ו] לעולם אימא לך ערער חד וכי אמר רבי יוחנן אין ערער פחות משנים הני מילי היכא דאיתא חזקה דכשרות אבל היכא דליכא חזקה דכשרות חד נמי מהימן ט) נאמן [ז] בעל מקח לומר לזה מכרתי ולזה י) אין מכרתי במה דברים אמורים בזמן שמקחו בידו אבל אין מקחו בידו אינו נאמן

וניחזי

אין בו משום אסופי. דאי לאו דכשר הוא לא הוה טרחא ביה למימהל ליה: **משלטי הדמיה.** איבריו מתוקנים ומיושרים: **אין בו משום אסופי.** דאי פסול הוא לא הוה מתקנא ליה הואיל ודעתה להשליכו אלא מחמת רעבון הושלך. ל"א משלטי הדמיה איבריו גדולים ומלובן ומזורז אין זה מזנה אלא מבעלה שמתוך תשמיש תדיר הולד מלובן ומזורז כדאמר במסכת נדה (דף לא.) ג' חדשים אחרונים תשמיש יפה לאשה ויפה לולד שמתוך כך הולד מזורז ומלובן: **הדמיה.** איבריו כמו הדומי ניהדמיה דעירובין (דף ל.) והדמין תתעבדון דדניאל (ב): **מלי כוחלא.** סביבות עיניו ליפותו: **רמי חומרי.** קשרים שעושים לרפואה ותולין לתינוק דאמרינן במסכת שבת (דף סו:) הבנים יוצאים בקשרים: **תלי פיתקא.** קמיע של כתב: **תלי קמיע.** של עיקרין: **אין בו משום אסופי.** דהא חסה על חייו והוכיח תחילתה שאוהבתו ולא השליכתו למות: **תלי בדיקלא אי מטיא ליה חיה רעה.** ויכולה לטורפו משם יש בו משום אסופי. כללו של דבר כל מקום שיש להבין דלדעת מיתה השליכתהו ולא חסה עליו יש בו משום אסופי: **זרדתא דסמיכא למתא.** אי תלי באילן ששמו זרדתא שלריי"ר בלע"ז אי סמיכא למתא אע"ג דלא מטיא ליה חיה יש בו משום אסופי דאמר בערבי פסחים (פסחים דף קיא:) זרדתא דסמיכא למתא לא פחיתא משתין שידי: **בי כנישתא.** בתי כנסיות שלהם חוץ לעיר הוו ואי לא שכיחי בה רבים כגון אורחים יש לדאג ממזיקים: **פירא דסופלי.** נמלא בחפירה העשויה להטיל שם גרעיני תמרים למאכל בהמות יש בו משום אסופי דחוץ לעיר עבדי ליה ושכיחי בהו מזיקין: **חריפתא דנהרא.** נתנוהו בעריבה והשליכתהו לאמצעית הנהר מקום שהספינות עוברות תמיד אין בו משום אסופי דלכך טרחה להוליכו עד חריפות הנהר שיעברו ספינות שם וימצאוהו: **פישרא.** מקום שיפוע הנהר ע"י הפשרת שלגים שאין דרך ספינות לעבור שם יש בו משום אסופי: **נאמנין עליו.** לומר בנינו הוא: **בשני רעבון.** שהרבה נשלכין לא רצו חכמים לפוסלם מחמת יציאת קול: **נאמנים לאלתר.** ולא לאחר זמן אבל כל שאר הנאמנין נאמנים נמי לאחר זמן: **ופוטרת חברותיה.** מן הטומאה כדמפרש: **זה יצא ראשון.** ובכור הוא: **אם הוחזקה על עומדה.** כדמפרש דלא אהדרא אפה נאמנת: **ואם לאו.** דאהדרא אפה אינה נאמנת: **שהיו ישינות.** במסכת נדה (דף סא.) מוקי לה במשולבות ודבוקות זו בזו: **כשיעור ווסת.** לאחר מליאה מיד ובמסכת נדה (דף יד:) מפרש שיעור ווסת שעומד העד הוא הקינוח בגד המשקוף ואינו מחוסר אלא לקנח מיד: **זה כהן וזה לוי.** נשים שילדו בבית אחד אשת כהן ולוי נתין וממזר כ): **שלא קרא עליה ערער.** שלא יצא מעורר על הולד לומר זה בנה של אשת ממזר: **היכא דאית ליה חזקה דכשרות.** שהיו מוחזקין בו בחזקת כשר: **אבל היכא דלית ליה חזקה דכשרות.** שלא נודע לבריות מי הוא הכשר ולא יצא אחד מהם ידי ספק: **נאמן בעל המקח.** סיפא דברייתא דלעיל: **לזה מכרתי כו'.** אם שנים מעוררין על המקח זה אומר מכרת לי וזה אומר לי מכרת ושלי המקח. לקמן מוקי ליה שניהם נתנו לו דמים כל אחד ואחד דמים שלמים אחד מדעתו ואחד בעל כרחו: **בזמן שמקחו בידו.** דרמיא עליה למידק שלא לחזור ל) לו מזה ולהחזיר לו דמיו ויתן המקח למי שלא נמכר לו דקם ליה במי שפרע מ) הילכך מידק דייק: **אבל בזמן שאין מקחו בידו.** ושניהם אוחזין בו אינו נאמן דכיון דלאו עליה רמיא תו לא דייק לזכור למי הוא:

וניחזי

בד"א בזמן שמקחו בידו. פירש בקונטרס דרמי עליה למידק לפי שהוא במי שפרע אם יחזור במי שנתן המעות ויחזיר לו דמיו אבל בזמן שאין מקחו בידו אלא שניהם אוחזים בו אינו נאמן דכיון דלא עליה רמיא לא דייק לזכור מי הוה ופריך וניחזי זוזי ממאן נקיט מאין מקחו בידו פריך לפירוש הקונטרס דפי' שלא קבל המעות אלא מאחד מהם והא ודאי מידכר דכיר ממאן קביל זוזי ומשני אלא דנקיט זוזי מתרווייהו ולא ידיע כו'[א] ולפי זה אמרינן דאפילו אמר שידע לא ס) להימני משום דלא רמי עליה למידק כך שיטת הקונטרס ומה שפי' דפריך מאין מקחו בידו דקאמר דאינו נאמן ופריך וניחזי זוזי ממאן נקט פירוש ולאותו שנתן לו המעות ודאי נתרצה קשה ע) דמאי יש לנו להאמינו טפי מעד אחד דעלמא דכיון שאין מקחו בידו לא שייך לומר מיגו כדי להאמינו לכן פי' ר"ת[ב] בזמן שמקחו בידו ואז הוא נאמן מטעם מיגו דמצי אמר לא מכרתי או חזרתי וקניתיו אבל אין מקחו בידו אינו נאמן דאז לא שייך מיגו ופריך וליחזי זוזי ממאן נקט נהי נמי דמקחו בידו אמאי נאמן אם יאמר אמי שלא פ) קבל המעות לזה נתרציתי דמשמע דנאמן בכל ענין ואמאי נאמן הוה מיגו במקום עדים דאנן סהדי דלאותו שנתן המעות נתרצה ומשני דנקיט זוזי כו' ולפי זה גרסי' ולא צ) ידיע[ג] ולא גר' ולא ק) ידע דמשמע שאין אנו חוששין ר) לידיעתו דודאי חיישינן לידיעתו אי הוה ידע ולפי זה נ"ל שלא ידע שאם ידע הוה אמרי' נתרצה לזה אך בריש בבא מציעא (דף ג:) גבי שנים אוחזים בטלית דמוקי לה בגמרא במקח וממכר ופריך מקח וממכר ניחזי זוזי ממאן נקט ופירש התם רש"י כפי שיטתו דהכא ועוד פירש התם אע"ג דאמר בפ' בתרא דקידושין דבזמן שאין מקחו בידו אינו נאמן והכא הוי כאין מקחו בידו דתרווייהו אדוקין בטלית ואמאי פריך שיהא המוכר נאמן הא מוקמינן התם בדנקט זוזי מתרווייהו והשתא ס"ד דלא נקט זוזי אלא מחד אך לפר"ת קשה דמאי פריך התם וניחזי זוזי ממאן נקיט והא לפירושו אע"ג דלא נקיט זוזי אלא מחד אין לנו להאמינו כדפרישית לכך נ"ל[ד] התם וניחזי זוזי ממאן נקט כלומר היכי קתני במתני' זה ישבע שאין לו בה פחות מחציה כו' נשאל למוכר ממאן קבל המעות וליהוי כעד אחד לפטור את מי שמסייע אפי' משבועת היסת ולחייב את שכנגדו שבועה דאורייתא אבל להוציא ממון מזה ולמסור לזה פשיטא דאינו נאמן רק כדפרישית ומשני דנקיט זוזי מתרווייהו וגם לפירוש זה גרסי' לא ידע אך אם הוא ידע פשיטא שאנו חוששין לידיעתו לחייב לזה שבועה דאורייתא כדפירשתי:

שודא

עין משפט נר מצוה

לא א ב מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה הל' ל טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' לב:

לב ג מיי' פ"ב מהל' נחלות הלי"ד סמג עשין לו טוש"ע חו"מ סי' רעז סעי' יב:

לג ד מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל' לב טוש"ע יו"ד סי' קצ סעי' נ [נא]:

לד ה ו מיי' שם פט"ו הל' לב טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' לה:

לה ז מיי' פ"כ מהל' מכירה הל"ד סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רכב סעי' א:

◆

גליון הש"ס

גמ' שלשה נאמנים. עיין מדרש ב"ר ויצא פ' פ"ה:

◆

תוס' ר"י הזקן

חיה. מילדת, נאמנת לומר זה בן פלוני וזה בן פלוני. ערעור. על הולד לומר זה בן ממזר. דלית ליה חזקה דכשרות. שלא נודע לבריות מי הוא הכשר והם עדיין בקביעותם שלא יצאו מהבית דנימא דמרובא פריש. לזה מכרתי. אם שנים מערערים על המקח, המוכר נאמן כשנים לומר לזה מכרתי. אינו נאמן. אפילו כעד אחד. פיר"ש א) שמקחו ביד המוכר מידק דייק המוכר למי מכר כדי שלא יתן מה שמכר לראובן לשמעון, אבל אין מקחו בידו אלא שניהם אדוקים בו אינו נאמן, דכיון דתו לא רמיא עליה לא דייק לזכור מי הוא הלוקח. משמע מלשונו אפילו כעד אחד אינו נאמן, ואע"ג דמסהיד בברי דאנן סהדי דלא מצי למזכר ליה.

מסורת הש"ס

א) [ע' בערוך ערך הדס], ב) [תלי חומרא ערוך ערך חמרתא דקטפתא], ג) ["סמיכתא למתא" ליתא בכת"י, וכ"נ מרש"י ומהרא"ש סימן ו'], ד) [בכת"י: אסופי כל זמן שהוא בשוק. וכ"ה ברי"ף ורא"ש], ה) נדה ס:, ו) [בכת"י נוסף: והוא. וכ"ה בנדה, ושם הוא מימרא דרב יהודה אמר רב], ז) [בכת"י: עליו, וכן בהמשך. וכ"ה ברי"ף ורא"ש, ועי' מאירי], ח) גיטין ט. ב"ב לב. כתובות כו., ט) תוספתא דב"מ פ"א ה"ו, י) [נ"ל לא מכרתי וכ"א ברי"ף ורא"ש], כ) [ברש"י שברי"ף נוסף: ונתערבו הוולדות זה בזה], ל) ["לו" ליתא ברש"י שברי"ף. ובר"ן: בו], מ) [ב"מ מד ע"א], נ) [יש להוסיף דקס"ד. (רש"ש)], ס) [בדפו"ז כתוב: להימניה], ע) [נ"ל דלמאי. (רש"ש)], פ) [אל"ל נתן], צ) כ"א ידע, ק) כ"א ידיע, ר) כ"א לידיעתנו, [הגהה זו אינה ע"פ מהרש"א כשנים שלפניה, וצ"ב.], ש) [אל"ל דכשמקחו]

◆

לעזי רש"י

שלרי"ר [שורביי"ר]. חוורר (אילן).

◆

מוסף רש"י

אבל אין מקחו בידו אינו נאמן. שלא נתן לב לדבר כל כך להיות זכור מאחר ששניהם חזרו אחריו בפיסוק דמים (ב"מ ג:).

◆

מוסף תוספות

א. כלומר ואינו ידוע לנו בעדים מהי שקל מדעתיה ומהי בעל כרחיה ולא גרסינן ולא ידע. רשב"א. ב. ברא"ש בב"מ פ"א אות ד' ותוס' טוך גורסים הר"ח. ג. ע' מהרש"א שנקט שהגרסא הנכונה כנ"א "ולא ידע" וכן הגירסא ברא"ש בב"מ שם ובתוס' טוך, אולם הב"ח והגר"א והפלפולא חריפתא מגיהים את הרש"א שצ"ל "ולא ידוע". ד. התוס' טוך מביא את זה בשם ר"ת.